

HELA
SVERIGE.
*Hela Sverige
ska leva!*

BILDEN AV LANDSBYGDER I POPULÄRKULTUR.

Om platsens betydelse för hur människor skildras i svenska tv-serier och filmer.

När svenska filmer och tv-serier skildrar gles- och landsbygd står grundkonflikten, i de allra flesta fallen mellan land och stad. Storstadsmänniskan kontrasteras ”mot” gles- och landsbygdsmänniskan. Fast handlar allt på gles- och landsbygder om storstäder och Stockholm? Nej. De som bor där har sina egna problem och historier.

I Landsbygdsnätverkets poddavsnitt ”Tystnad tagning” från podden Landet, samtalar Ola Stockfelt, professor i musik och rörliga bilder vid Göteborgs Universitet, med Mats Björkin, docent i filmvetenskap vid Göteborgs Universitet, om hur landsbygder skildras i svensk film och i svenska tv-serier. De är överens om att svensk film och svenska tv-serier producerar ett antal stereotypa landsbygdsbildningar, där platsen och de människor som bor där beskrivs på ett förenklat och enhandigt sätt.

Den vanligaste beskrivningen av landsbygder är

att de antingen är problematiska eller idylliska.

Människor på landsbygden skildras oftast som klumpiga, obegåvade, traditionella, nedstämda, de har omoderna kläder och frisyrer och konsumerar sämre kultur.

Karaktärer från staden skildras som urbana, moderna och världsvana. När dessa olika karaktärer jämförs med varandra förstärks de stereotypiska dragen. I ”Grabben i graven bredvid” (2002) förälskar sig Benny, en enkel traditionell bonde, i bibliotekarien Desirée. Hon skildras som belevad och modern, han som motsatsen. I den kritikerrosade filmen ”Korparna” (2017) blir huvudrollen Clas kär i Veronica som kommer från Stockholm. ”Korparna” är baserad på en bok med samma namn, men i boken har Veronica en pappa som är missbrukare. Detta är något som inte framgår i filmen utan där framstår hennes

liv som problemfritt i jämförelse med Clas situation, hans familj och den platsen han är uppväxt på. I första exemplet görs distinktionen mellan människor och i det senare fallet handlar det om platsen. (Landsbygdsnatverket.se)

Stereotyper i svenska SVT-serier.

SVT har som mål att erbjuda ett mångsidigt programutbud. Programmen – allt från nyheter och kultur till barnprogram – ska spegla förhållanden i hela Sverige såväl som den variation som finns i befolkningen. Frågan är om de serier som finns nu på SVT präglas av mångsidighet och variation eller om de speglar hela landet? När det kommer till att skildra stereotypa landsbygdsbilder ligger SVT:s underhållningsavdelning i framkant.

I ”Leif och Billy” och ”Uti Bôgda” drivs stereotyperna till sin spets. ”Leif och Billy” handlar i stort sett om två korkade arbetslösa norrlänningar. De är inte arbetslösa för att det inte finns några jobb, de är arbetslösa för att de är lata och korkade. Elin är tjejen som flyttat till Kvikkjokk från Stockholm och hon utgör en tydlig kontrast till de två bröderna. ”Uti Bôgda” är en annan humor-serie och precis som huvudskaparna bakom ”Leif och Billy” är dessa serieskapare kända från Youtube. Bôgdas invånare har problem med alkohol, de pratar sämre svenska, de är lata, korkade och teknikfientliga. I varje avsnitt chockas en storstadsbo av de människor som bor där. Ola Stockfelt säger att sådana människor som porträtteras i exempelvis Leif och Billy” och ”Uti Bôgda” finns på riktigt, men att det blir problematiskt när dessa skildringar ofta enerellt används som representation:

”Jag har träffat sådana män, de finns i verkligheten. Nästan allting finns i verkligheten. Det konstiga är att det får bli så representativt för någonting när det egentligen är ganska ovanligt.”

”Andra åket” sänds också på SVT och handlar om Madde som är uppvuxen i Björkfjället. Efter en tid i Stockholm återvänder hon till Björkfjället för att tillsammans med sin man och dotter driva ett hotell där. I ”Andra åket” drivs det också med stereoty-

per från land och stad. Stereotyperna skildras på ett mer ”sofistikerat” sätt till skillnad från de två först nämnda.

Hemvändaren

Hemvändaren är en vanligt förekommande karaktär i filmer som speglar stad och land. Det är en person som har flyttat till storstaden, men som har bestämt sig för att flytta tillbaka och/eller för att hälsa på sin gamla hemort. Hemvändaren skildras som en person som utgör en tydlig kontrast till människor som bor där och som en följd av kulturskillnaderna mellan dem uppstår konflikter. Exempel på hemvändaren i svensk film och i svenska tv-serier är Mia i ”Masjävlar”, Daniel i ”Så som i himlen”, Fanny i ”Änglagård”, Erik i ”Jägarna”, Erik i ”Smala Sussie”, Robin i ”Bröllopsfotografen”, Olof i ”Molandern” och Johan i ”Livet i Fagervik”.

Björkin och Stockfelt menar att en förklaring till att ”hemvändaren” är så vanligt förekommande i svensk film är för att film produceras, inte bara för sitt konstnärliga ändamål, utan också för att tjäna pengar. ”Hemvändare” behövs för identifikation och för att tilltala den stora publikmängden och den publikmängden bor i Stockholm.

Norrländska män

”Norrländska män” är en grupp som i svenska filmer och tv-serier skildras på ett kategoriskt och negativt sätt. Redan nämnda exempel är i ”Leif och Billy” och kanske det mest kända, nämligen ”Jägarna”.

I Bröderna Karlsson (2010) skildras brodern som bor i Stockholm som en framgångsrik och noggrann advokat medan hans bror som bor i Luleå med sin fru och barn skildras som en slarver och en uppenbart otrogen person.

I ”Så som i himmelen” är kontrasterna tydliga mellan männen i den norrländska byn och hemvändaren Daniel. Arne är en lustig och icke inkännande entreprenör, Conny är en hustrumisshandlare och Stig en svartsjuk och skenhelig kyrkoherde. Dessa norrländska män förkroppsligar kontrasten till den moderna storstadsmannen. I ”Jägarna” skildras de norrländska

männen som sjukskrivna, bidragsfuskare, homofober och rasister.

Förtryckta, missunnsamma kvinnor

Överlag är det männen som innehar de bärande rollerna i gles- och landsbygdsskildringar. Kvinnornas karaktärer reduceras till biroller. Landsbygdskvinnor skildras som mer konservativa, religiösa och familjekära än storstadskvinnor och de har också tydliga idéer om hur en kvinna ska vara. Exempel på sådana karaktärer är Eivor i ”Masjävlar” och Rut och Eva i ”Änglagård. Kvinnorna från landsbygder skildras också som kuvade eller som lästa i sin situation. Exempel är Gabriella i ”Så som i himmelen” eller Gärd i ”Korparna”.

Varför är då dessa stereotyper överrepresenterade? Björkin menar att stereotypa skildringar underlättar kommunikationen till publiken:

”Det handlar också lite grann om bekvämlighet. För det är mycket enklare att berätta om något med hjälp av schabloner än att bryta mot det. För då måste du förklara mer.”

Stereotyp skildring är en kostnadseffektiv metod. En komplicerad karaktärsbeskrivning utlämnas eftersom det är tidskrävande. Istället använder man sig av stereotypa karaktärer så att mer tid och pengar kan gå till att skildra filmens centrala konflikt.

Svenska filmer 2018

Filminstitutet ger olika typer av stöd till svensk film. Av de filmer som nämnts i denna rapport har samtliga fått stöd av Svenska filminstitutet. Stöden är till för att stimulera svensk film samt fördela ekonomiska medel till olika delar av produktion, distribution och visning av filmen (svenskafilminstitutet.se)

För att beviljas stöd idag ska filmerna som produceras visa på ”bredd, relevans och kvalitet”. Filmen ska aktivt bidra till att spegla ett Sverige av idag som människor kan relatera till och känna igen sig i...

”Svensk film, både framför och bakom kameran, ska spegla Sverige av idag genom att beakta de sju diskrimineringsgrunderna samt geografisk och socioekonomisk spridning.” (Svenska filminstitutet)

År 2018 fick över hundra filmer produktions- och automatstöd av Svenska filminstitutet, varav långfilmerna ”Amatörer” av Gabriela Pichler, ”Goliat” av Peter Grönlund och ”Tårtgeneralen” av Filip Hammar och Fredrik Wikingsson, är de som framförallt utspelas i gles- och landsbygdsmiljö.

”Goliat” handlar om Kimmie som är bosatt i en liten bruksort i Sverige. Det framgår i filmen att bruket på orten har lagts ner. Kimmie förväntas försörja familjen när hans pappa hamnar i fängelse, vilket innebär att ta hand om pappans kriminella affärer. Filmen handlar om hur det sociala arvet styr människors liv och de sociala problem som skapas av arbetslöshet och utanförskap. Filmen återger bilden av att män på landsbygden är kriminella och arbetslösa och de två kvinnor som skildras är antingen sjuka eller vill därfån. Landsbygden som plats skildras som problematisk och betryckt, men filmens berättarperspektiv är lokalt och karaktärerna eller deras situation jämförs inte med Stockholm eller storstaden.

”Tårtgeneralen” handlar om mångsysslaren Hasse P som får en speciell idé när Köping koras till Sveriges tråkigaste stad. Han bestämmer sig för att tillsammans med det lokala bageriet sätta Köping på kartan, detta genom att baka världens längsta smörgåstårta. Filmen undersöker vem som har tolkningsföreträde och Köpingsborna påverkas av att någon i Stockholm utser Köping till Sveriges tråkigaste stad. De som bor i Köping är personer som kan backa baklänges, rapa i flera minuter, slå ner besökande stockholmare. De är tystlåtna, ständigt otrogna, eller har tokiga affärsidéer. Stockholmskaraktären är också närvarande i Tårtgeneralen. ”Dyr-Gunilla” är från Stockholm, men utmålas inte som den lyckade stockholmaren. Tvärtom skildras hon som en person som det har gått lite sämre för.

”Amatörer” handlar om Lafors, ett litet svenskt brukssamhälle som behöver en nystart och en ny image.

När en tysk lågpriskedja funderar på att etablera sig på den lilla orten, ser kommunledningen en möjlig lösning på de problem som kommunen står inför. För att uppdatera bilden av Lafors bestämmer sig

kommunledningen för att göra en film om Lafors. Filmen ”Amatörer” handlar, precis som ”Tårtgeneralen”, om människors levnadssituationer utanför de större städerna. Filmen problematiserar vem som har makten över berättelsen om Sverige och vilka som representeras när Sverige bilden skildras. Detta tydliggörs när filmaren Roland från Stockholm, som anställts för att göra en professionell film om Lafors, hela tiden försöker skildra Lafors på ett icke representativt sätt.

Handlingen i ”Amatörer” och ”Tårtgeneralen” handlar om hur den lilla orten vill sättas på kartan och hävda sig gentemot de större orterna. Men i ”Amatörer” existerar ett mer lokalt berättarperspektiv. Där får vi se en mångfald av människor som finns på gles- och landsbygd.

Hela Sverige ska leva

info@helasverige.se   www.helasverige.se

Tfn 010-489 13 50

